

«ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ»

Ι.Μ.Κ.Α.Ω.

Ι.Ν. Αγίων Αποστόλων
Πέτρου και Παύλου
Πεύκης

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ ΑΗΓΑΡΟΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΩΡΕΩΝΟΥ

Εβδομαδιαία έκδοση Τού Ιερού Ναού
Αγίων Αποστόλων Πέτρου & Παύλου Πεύκης

Νικολάου Πλαστήρα και Πατριάρχου Γρηγορίου Ε'
Τηλ. 2108027738, E-mail : agioi.apostoloi@gmail.com
www.agioiapistoloi.gr

ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019 ΙΑ' ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Αρχή Της Ινδίκτου #Τοι Τον νέου εκκλησιαστικού έτους. Ιησού
Του Ναυή, Αμμούν Τον διακόνου και Των συν αυτώ 40 Ήναι-
κών παρθένων και ασκητριών μαρτύρων. Καλλίστης, Ευόδου,
και Ερμοθένης Των ανταδέλφων μαρτύρων. Συμεών στυλίου,
Μελετίου οσίου.

Έτος 12^{ον} Τεύχος 542

Χριστιανική χρονολογία - Περίοδος σωτηρίας

(Γράφει ο Πρωτοπρεσβύτερος π. Γεώργιος Μεταλληνός)

Ο χρόνος εννοείται χριστιανικά ως το πλαίσιο στο οποίο εκδηλώνεται η αποκάλυψη του Θεού και συντελείται η σωτηρία του ανθρώπου και ο αγιασμός της κτίσεως της ιστορίας. Έχει δηλαδή σωτηριολογική σημασία, συνδεόμενος πάντοτε με την ανάπτυξη του σχεδίου της «θείας οικονομίας». Γι' αυτό και δεν νοείται κυκλικά, ως ατέρμονη ανακύκληση, αλλά γραμμικά. Η ροή του είναι ανεπανάληπτη, με γεγονότα μοναδικά και σωτήρια, «εφ' άπαξ» και «εις το διηνεκές».

Κέντρο και «εντελέχεια» του γραμμικού – ευθύγραμμου – χρόνου είναι ο Χριστός, το Α και το Ω της ιστορίας, η Αρχή και το Τέλος. Η χριστιανική προοπτική είναι μόνιμα εσχατολογική και

από αυτή αντλούν το περιεχόμενό τους οι περί χρόνου αντιλήψεις της Εκκλησίας. Κόσμος και χρόνος νοούνται στο χριστιανισμό ως δημιουργία του Τριαδικού Θεού «εκ του μηδενός», έξω από κάθε έννοια «αρχετύπων» ή «ιδεών» στο Θεό. Κάθε έννοια «αναλογίας», άλλωστε, μεταξύ «κτιστού» (δημιουργίας) και «Ακτίστου» (Τριαδικού Θεού) είναι χριστιανικά (ορθόδοξα) ανύπαρκτη. Ο κόσμος και ο χρόνος έχουν αρχή και τέλος, προορισμό δηλαδή και «πλήρωμα» (Γαλ. 4,4). Ο Θεός, λοιπόν, δημιουργεί το χρόνο ως των «πάντων ποιητής, των τε αιώνων και πάντων των όντων» (Ι. Δαμασκηνός). Ο Θεός είναι «ο την του χρόνου φύσιν κατασκευάσας» (Μ. Βασίλειος). Ο άγ. Γρηγόριος ο Θεολόγος προσδιορίζει μάλιστα και τη σχετικότητα του χρόνου, αφού τον ορίζει ως «το κινήσει τινί μεριζόμενον και μετρούμενον».

Η κίνηση της Γης και των λοιπών ουρανίων σωμάτων δημιουργεί τη συνείδηση της χρονικότητας και τη «μέτρησή» της. Στην πραγματικότητα, η μέτρηση του χρόνου είναι συμβατική για την Εκκλησία, ως «σώμα Χριστού» και «εν Χριστώ κοινωνία». Επειδή όμως η Εκκλησία ζει και κινείται μέσα στον κόσμο, έστω και αν δεν είναι «εκ του κόσμου» (Ιω. 18,36), δέχτηκε στην πορεία της τα εν χρήσει ημερολόγια των κοινωνιών, στις οποίες ζούσε το πλήρωμά της και αγωνιζόταν για τη σωτηρία του. Πρέπει δε να λεχθεί, ότι χριστιανικά-ορθόδοξα σωτηρία δεν είναι η οποιαδήποτε φυγή από το χρόνο και τον κόσμο, αλλά η νίκη πάνω στο κακό του κόσμου, την αμαρτία. Τα ημερολόγια, συνεπώς, είναι ένα «πρόσλημμα» στο χριστιανισμό για τη διευθέτηση των ενδοκοσμικών συμβατικοτήτων χωρίς υποταγή σ' αυτό.

Λέγοντας χριστιανικό κόσμο, εννοούμε το νέο πολιτειακό μόρφωμα, που αρχίζοντας ως μια άτυπη χριστιανική κοινοπολιτεία στους τρεις πρώτους αιώνες μ.Χ. εμφανίζεται ως συγκροτημένο πολιτειακό-κρατικό μέγεθος με τα εγκαίνια της Νέας Ρώμης-Κωνσταντινούπολης (330). Ως τον 6ο-7ο αι. ο χριστιανικός κόσμος χρησιμοποιεί τα τοπικά ή εθνικά ημερολόγια και χρονολογεί με το σύστημα των εθνικών. Δεν έχει δηλαδή ενιαίο και κοινό ημερολόγιο, ούτε αρχίζει τη χρονολογία του από Χριστού. Λόγω δε της σχέσης του με την Παλαιά Διαθήκη (την προφητική δηλαδή παράδοση) γινόταν από το χριστιανισμό αρχικά δεκτός ο εβραϊκός προσδιορισμός της ηλικίας του κόσμου, που φυσικά απέχει πολύ από τον υπολογισμό της επιστήμης. Μόλις το 691 μ.Χ. καθορίστηκε από τον 3ο κανόνα της «εν Τρούλλω» Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου, ο χριστιανικός προσδιορισμός της ηλικίας το κόσμου, με υπολογισμό της «κτίσεώς»

(δημιουργίας) του το 5508 πριν από την ενανθρώπιση του Χριστού. Αυτό έγινε δεκτό από ολόκληρο το χριστιανικό κόσμο, που ήδη είχε αρχίσει να διαφοροποιείται, πολιτικά στην αρχή και πνευματικά-πολιτισμικά αργότερα, σε «ανατολικό» και «δυτικό». Ο πρώτος χριστιανικά χρονολογικός προσδιορισμός είναι, συνεπώς, «από κτίσεως κόσμου».

Η υπάρχουσα στην παγκόσμια χριστιανική κοινωνία ελευθερία φαίνεται από τον καθορισμό των εορτών ήδη στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες. Με βάση το ηλιακό ημερολόγιο, το ιουλιανό, που άρχισε να εφαρμόζεται το έτος 45 π.Χ., καθορίστηκαν οι χριστιανικές εορτές. Έτσι, η σύλληψη του Προδρόμου ορίστηκε στις 23 Σεπτεμβρίου και σύλληψη του Ι. Χριστού (Ευαγγελισμός της Θεοτόκου), σύμφωνα με την ευαγγελική διήγηση, έξι μήνες μετά, στις 25 Μαρτίου. Αντίστοιχα η γέννηση του Προδρόμου ορίσθηκε στις 24 Ιουνίου και του Χριστού (τελικά) στις 25 Δεκεμβρίου, με προϋπόθεση τις ισημερίες και τα ηλιοστάσια και συμβολική ερμηνεία του λόγου του Προδρόμου για το Χριστό: «Εκείνον δει αυξάνειν, εμέ δει ελαττούσθαι» (Ιω. 3, 30). Τα κριτήρια, δηλαδή, είναι πνευματικά και όχι κοσμικά ή επιστημονικά. Δεν πρέπει, εν τούτοις, να λησμονείται ότι το πολιτικό έτος άρχιζε στην Ανατολή στις 23 Σεπτεμβρίου, που ήταν και αρχή της Ινδίκτου ως το 460, όταν έγινε μετάθεση στην 1η Σεπτεμβρίου. Η τελευταία ημερομηνία απέκτησε και εκκλησιαστική σημασία ως αρχή του λειτουργικού έτους, κάτι που ισχύει μέχρι σήμερα. Δεν είναι βέβαια γνωστό πότε άρχισε αυτή η πρακτική, μαρτυρείται όμως τον 8ο αιώνα.

Η ίδια ελευθερία φαίνεται στη μετακίνηση χριστιανικών εορτών. Η περίπτωση του εορτασμού του Πάσχα είναι το κλασικότερο παράδειγμα, αλλά σ' αυτό θα επανέλθουμε. Κάτι ανάλογο όμως συνέβη και με τα Χριστούγεννα. Μέχρι το 336 μ.Χ. εορτάζονταν μαζί με τα Θεοφάνια στις 6 Ιανουαρίου (κατά το ιουλιανό, πάντα, ημερολόγιο). Το έτος αυτό όμως στη Δύση μεταφέρθηκε η εορτή στις 25 Δεκεμβρίου, για την αντιμετώπιση κυρίως των εορτών του Μίθρα – θεού Ηλίου, που λάμβαναν χώρα κατά το χειμερινό ηλιοστάσιο. Στην Ανατολή η νέα ημερομηνία της εορτής εισήχθη περί το έτος 380. Ακολούθησε δε ο προσδιορισμός των ημερομηνιών και των άλλων εορτών που συνδέονται με τα Χριστούγεννα (Περίτομή, Υπαπαντή, Ευαγγελισμός κ.λπ.).

Εδώ πρέπει να γίνει λόγος για το σύστημα των Ινδικτιώνων που ακολούθησε και ο χριστιανικός κόσμος. Indictio σημαίνει «ορισμός» και συνδέθηκε αρχικά με το φορολογικό σύστημα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Η χρήση του συστήματος αυτού άρχισε επί αυτοκράτορα Διοκλητιανού (297/8), αλλά με διάρκεια της Ινδίκτου 5 έτη. Για πρώτη φορά Ινδικτιών με διάρκεια 15 ετών αρχίζει το 312 μ.Χ. (πρώτη μνεία σε αυτοκρατορικά έγγραφα το 356/7). Εκκλησιαστικά έγινε δεκτή το 327 με αρχή την 24η Σεπτεμβρίου. Είναι λοιπόν η Ινδικτιών περίοδος 15 ετών, χρησιμοποιούμενη για τη χρονολόγηση εγγράφων ή και γεγονότων. Μετά τη συμπλήρωση αυτού του χρονικού διαστήματος άρχιζε νέα Ινδικτιών και προσδιοριζόταν το έτος αναφοράς (πρώτο, δεύτερο κ.ο.κ. – κάτι ανάλογο με το σύστημα των Ολυμπιάδων). Η συνήθης Ινδικτιών ονομάζεται βυζαντινή ή και ελληνική και αρχίζει, όπως ειπώθηκε, την 1η Σεπτεμβρίου. Το σύστημα αυτό επικράτησε σ' όλο το χριστιανικό κόσμο κατά τη βυζαντινή περίοδο, αλλά συνεχίστηκε και στα μεταβυζαντινά ελληνικά κείμενα (τα πατριαρχικά-εθναρχικά).

Η χρονολογία από τη Γέννηση του Ι. Χριστού αρχίζει τον 6ο αιώνα. Το νέο σύστημα ήταν έμπνευση του Διονυσίου του Μικρού ή Βραχέος (Exiguus), Σκύθη την καταγωγή και κατά την ιδιότητα μοναχού, κανονολόγου και χρονολόγου. Περί το 500 εγκαταστάθηκε στη Ρώμη και ασχολήθηκε με χρονολογικά ζητήματα (λ.χ. πασχάλιους πίνακες). Κατά τη σύναξη του έργου του *Cyclus Decem Novennalis* (532) για τον υπολογισμό του Πάσχα, διαιώνισε το όνομά του με τη σημείωση των ετών του πίνακα βάσει της χρονολογήσεως από τη Γέννηση του Χριστού και όχι «από κτίσεως Ρώμης», όπως γινόταν στη Δύση ή από του Αβραάμ ή της 1ης Ολυμπιάδας. Η νέα αυτή χρονολόγηση διαδόθηκε με βραδύτητα στη Δύση (Γαλλία και Αγγλία), πρώτος δε ιστορικός που τη χρησιμοποίησε σταθερά ήταν ο Βέδας ο Αιδέσιμος (Venerabilis) τον 8ο αιώνα. Από τότε επιβλήθηκε σ' όλο το χριστιανικό κόσμο, αλλά και το μη χριστιανικό, όπως συμβαίνει σήμερα. Ο Διονύσιος όμως διέπραξε ένα μοιραίο λάθος. Ως έτος Γεννήσεως του Χριστού δέχτηκε το 754 από κτίσεως Ρώμης («Ab urbe condita»), ενώ είναι γνωστό ότι ο Ηρώδης πέθανε το 750//751, λίγο μετά τη σφαγή των νηπίων (Ματθ. 2, 16ε.), ο δε Χριστός κατά τη σφαγή των νηπίων ήταν περίπου δύο ετών. Άρα πρέπει να γεννήθηκε το έτος 748/749 από κτίσεως Ρώμης. Άρα η σημερινή χρονολογία υπολείπεται κατά 5 ή 6 έτη.